

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

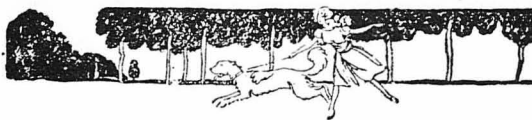
[Ώς την αφήγείται μιά γερή Μεσολογγίτισσα]

Μα ἀπὸ τὰς πλέον τραγικάς ἐποποιίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικύρου, εἶνε καὶ ἡ ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου, ἡ καταπλήξαι τὸν κόμον ὄλον. Πῶς ἀναπολεῖ χωρὶς συγκίνησιν καὶ ψυμμένην ἀγωνίαν τὴν νύκτα αὐτὴν τῆς ἀπελπισίας, τῆς σφιγγῆς, τοῦ θανάτου; Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς σὰς δίδωμεν σήμερον αὐτὴ σχετικὴν πονθὰ σὰς καταπλήξῃ: Ἦν ἰφίγησιν γράϊας Μεσολογγίτισσας, λαβούσης μέρος εἰς τὴν ἔξοδον. Ἡ γράϊα αὐτὴ, Κωνσταντῖνα Ἀναστασίου Ρουσσοπούλου καλὴν μένην, ἔξοδον ἐπὶ ἀκόμῃ ἔειπεν εἰς τὴν Σκόδραν. Ὁ ἐκεῖ προξένος Σ. Μανουμάκης τῆς παρῆχε πᾶσαν δυνατὴν περ θαλῶν, ἡ δὲ κ. Δευτεροῦ συναντήσασα ἡπρωτοῦ αὐτῆν, ἔγραψεν καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς τὴν κάτωθι τραγικὴν ἀφήγησιν περὶ τῆς περιφημοῦ ἔξοδου τοῦ Μεσολογγίου:

— "Ὅταν τὰ τουρκικὰ στρατεύματα μᾶς ἔλθισαν μέσ' τὸ Μεσολόγγιον, ἐγὼ μὲ ὄλους τοὺς συγγενεῖς μου βρέθηκα ἐκεῖ καὶ ὑπέφερα ὅσα ὑπέφεραν καὶ οἱ ἄλλοι πολιορκημένοι. Πολὺν καιρὸν περνούσαμε ὅπως-ὅπως, χωρὶς ποτὲ νὰ γίνῃ λόγος περὶ παραδόσεως. Ἐπὶ τῶλους ὁμως, ἀφροῦ δὲν εἴχουμε τίποτε νὰ φῃς, ἀπεφασίσαμεν νὰ κάμωμεν τὴν ἔξοδον καὶ νὰ περάσωμε ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὁρμητικὰ στρατεύματα. Ἐνθυμούμαι, ἦσαν γιορτὴ, ὅταν ἀποφασίσαμε νὰ ἐξέλθωμε. Εἰς τὰς ὁπλὰς τοῦ βράδου, ἀφροῦ χίναμε θερμὴν πρὸς τὸν ὕψιστον δέσπιν, βγήκαμε σιωπηλοὶ ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ φρουρίου. Ἐγὼ κρατοῦσα ἓνα πιστόλι στὸ χερὶ. Κοντὰ μου εἶχα τὴ μητέρα μου, τὸν σύζυγόν μου, Σπύρον, ῥίφτη τὸ ἐπάγγελμα, τὸν ἀδελφόν μου Γεωργίον, καὶ τὰς δύο ἀδελφὰς μου, τὼν ὁποίων οἱ σύζυγοι εἶχαν τοποθετηθῇ λίγο μακρότερα ἀπὸ μᾶς γιὰ νὰ προστατεύσωμε ἄλλα γυναῖκες καὶ παιδιά. Περίσαμε ἓνα γιοφύρι ἐξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ὅσο προχωροῦσαμε ἀργά-ἀργά, χωρὶς οὐτε ἱχνος ἐχθροῦ ν' ἀπαντήσωμε. Ἐνθὺ δὲ ἀρχίσαμε νὰ πιστεύωμε πῶς διαφύγαμε πλέον τὸν κίνδυνον, εἶτα φανέμεν βλέπομε προστά μιν πλῆθος ἄνδρων, οἱ ὁποῖοι ἐπέπεσαν μανιώδεις ἐναντίον μας. Τὶ συνέβη κατὰ τὴ τρομερὴ αὐτὴ στιγμή; κόρη μου, ἀδυνατὸ νὰ σοῦ διηγηθῶ, γιὰ καὶ ἐγὼ, ἂν καὶ δὲν εἶχα χάσει τὰς αἰσθήσεις μου, ἐν τούτοις δὲν μπόρεσα νὰ δῶ τίποτε! Γινότανε χιλασμός! Τὸ αἷμα ἔτρεχε ποτάμι.

Ὅλος ὁ κάμπος ἀντηχοῦσε ἀπὸ φρικτὰ ξεφωνητὰ καὶ ἀπὸ κλάματα. Οἱ ἄνθρωποι ἐφρίζοντο σάν νὰ ἦσαν ἄρνια. Γύρισα τὰ μῖτια μου νὰ δῶ τοὺς συγγενεῖς μου, μὴ κανένα δὲν εἶδε κοντὰ μου. Φώναξα, φώναξα, θέλησα νὰ τρεῖξω νὰ πάω νὰ τοὺς εὗρω, ὅταν ἔνας μεγαλωσμός ἀράτης μὲ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ λιπόθυμὸν μὲ σὺρνει κάτω ἀπὸ μὴ σκηνῇ, ποὺ καὶ ἐγὼ δὲν ξέρω πόσας ὥρας θὰ ἦμουνα ἀναίσθητη.

Κατὰ τὰ χαράγματα ἀνοίξα τὰ μάτια μου καὶ εἶδα τριγύρω μου ξένα πρόσωπα ποὺ μὲ παρατηροῦσαν μὲ μεγάλη προσοχή. Ἐπειτα ἀκούσα ποὺ κάνανε παζάρια μὲ τὸν ἄγριο ἀρετὴν ποὺ μὲ εἶχε ἀρπάξει. Ἐννοῶσα πῶς ἦσαν γιὰ πούλημα. Καὶ πράγματι μὲ πούλησε σ' ἓνα ἀξιωματικὸ γιὰ διακόσια γρόσια. Ὁ ἀξιωματικὸς, ὁπως αὐτοὺς μόλις δύο ἡμέρας μ' ἐκράτησε. Κιτόπιν μὲ ξινακούλησε σὲ τρεῖς ἄλλους ἀπὸ τὴν Δίμωρον Ἀλβανούς, οἱ ὁποῖοι μὲ πῆγαν σὲ Βιτόλια. Ἐκεῖ ἀνταμώθηκα μὲ πολλὰ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον γυναικοπαῖδι, τὰ ὁποῖα πωλοῦσαν σὸ παζάρι γιὰ ἓνα κομμάτι ψωφί. Δυστυχῶς ὁμως κανένα δὲν ἀπάντησα ποὺ νὰ μορφοῦσε νὰ μοῦ δώσῃ πληροφορίας γιὰ τοὺς συγγενεῖς μου. Ὑστερα ἀπὸ τόσα βάσανα ἔπεσα ἀρρωστὴ καὶ θὰ πέθαινα, ἂν δὲν ἦσαν τόσο νῆα καὶ δυνατὰ νὰ μορφοῦν ν' ἀντισταθῶ σὲ τόσας πολλὰς πιερίες. Ἄμην μὲ εἶδαν οἱ Ἀρβανῆται οἱ Διμωρινοὶ ἐσεῖ ἀρρωστὴ καὶ ἀδυνατὴ ἐφοβήθησαν μήπως πεθάνω καὶ χάσουν τὰ χορήματα ποῦδωκαν καὶ ἔτσι μὲ μεταπολύσαν σ' ἓνα πλούσιο ὀθωμανό. Μουλὰ Ἰμέρ Γογγόλη τὸ ὄνομά του, ὁ ὁποῖος μ' ἔφερε στὴ Σκόδρα. Θυμούμαι σάν νὰ ἦταν χθές, τὴν ἡμέραν τῆς τρίτης μεταπολήσεώς μου. Ἦταν ἡ γιορτὴ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ μὲ δακρυὰ παρακαλοῦσα τὸν Ἅγιο νὰ μὲ γλυτώσῃ τέλος ἀπὸ τὰ δεινὰ μου. Μὲ τὸν Ἰμέρ Γογγόλη ἔμεινα ἐξ ὀλόκληρου ἔτη. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὑπέφερα τὰ πάνδεινα, γιὰ τὸ ἀφέντης μου

ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΚΑΙ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ

[Βγαλμένο ἀπὸ μὴν ἀνάμνησιν]

(Στὸ Γ. Χατζόπουλο τὸ φίλο μου ζωγράφου)

Μέρα καὶ νύκτα ἀναγερτὴ στὸ παρεθῆρι,
Μπρὸς στὴ μεγάλη θάλασσα, τὴν ἀπλωμένη,
Ποῦ ἀκομὰ ἡ βάρκα ἡ ποθητὴ νάρθη νὰ γύρη,
Ποῦ τὸ γοργὸ πλεούμενο μακριὰ διαβαίνει,
Κάθετ' ἐκεῖν ἀπὸ καιρὸ καὶ περιμένει,
Μέρα καὶ νύκτα ἀναγερτὴ στὸ παρεθῆρι.

Μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου, μὲ τὴν σελήνην,
Μὲ τὴ γαλῶρια ἀστροφεργιά, μὲ τὸ σκοτάδι,
Χειμῶνα, καλοκαίρι, πάντα κλίνει
Πρὶς ὅτιοι καὶ ἂν φανῇ πέρα σημαδι,
Γλυκεῖα καὶ ὑπομονετικὴ μὲ τὴν σελήνην,
Τρικυμιωμένη μέσ' στ' ἀνάσσερο τὸ βράδυ.

Καὶ περιμένει καὶ ὁ καλὸς ποῦ περιμένει,
Πῶς ξερεῖ ποτε θάρρη, ἂν θάρρη ἀκομὰ,
Πῶς ξερεῖ, μὴ καὶ οἱ οἱ δὲν εἶνε πεθαμένοι...
Ὅμως αὐτὴ πιστὴ καὶ μέσ' στὸ χῶμα,
Στο παρεθῆρι ἀναγερτὴ τὸν περιμένει,
Σὰ μὴ παλὰ εἰκόνα ἱστορημένη.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΑΠ' ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΑ ΤΡΙΣΒΑΘΑ

Ἀπ' τῆς ψυχῆς τὰ τρισβάθη ἡ ἀγάπη μου
Ἐξεύλισε στῆς νύχτας τὰ σκοτάδια,
Κ' ἐγέμισε τὸ στομάχι μου γλυκόλογα,
Κ' ἐρέμισαν τὰ δυὸ μου χερὰ χάδια.

Τὸ στόμα μου φλογίζονταν τὰ γλυκόλογα,
Τὰ χάδια μου βράχνουναν τὰ δυὸ χερὰ.
Καὶ τῆρξε τὰ χάδια μου σὺν ἀνέμοι
Καὶ τὰ γλυκόλογά μου εἶπε σ' ἀστέρι.

Ἐγὼ σκαρτῶ τὰ πλοῦτα τῆς ἀγάπης μου
Κ' ἄλλη ψυχὴ ἀνυγίκτη πεθαίνει...
Πόσα νερά τῆς γῆς χύνονται ἀνθρώποι
Καὶ πόσοι κίμπι μόνον διψᾶμενοι!

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ

[Μίλησι ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸ]

Ἐσὲ πρωτόειδα, ἡ τὴν ἄλλη,
Τὴν Παναγιά τὴ μαντιλοῦσα,
Ποῦ ταπεινὰ τὴ προσκυνοῦσα,
Πισὸ ἀπὸ ἓνα μινωαῖο.

Στὴν ἐκκλησίαν τὴ μεγάλην,
Σάν πῆγαῖνα καὶ σὰ γυνουῖσκα,
Σ' ἓναν ἐξώστη σὲ θωροῦσα,
Μὲ τὴν ἐσάρκα στὸ κεφάλι.

Ἐσὲ πρωτόειδα ἡ τὴν ἄλλη,
Δὲν ξέρω, μὰ καὶ οἱ δυὸ ἀγάλοι
Γίναντες ἡ μία ποῦ ἀναζητοῦσα,
Σὺ, μὲ τὴ σάρκα στὸ κεφάλι,
Ποῦ σὸν ἐξώστη σὲ θωροῦσα,
Κ' ἡ Παναγία ἡ μαντιλοῦσα.

Ἀπὸ τὰ «Περωμένα»

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ὅλο προσεβόουσε νὰ μὲ πείσῃ νὰ γίνω Τούρκος.

Ποτε μούλεγε πῶς θέλει νὰ μὲ πᾶν γυναικὶά του καὶ πότε μὲ φοβόριζε πῶς θὰ μὲ κρατήσῃ. Ἄμην εἶδε ὁμως τὴν ἐπιμονὴν μου, βαρέθηκε καὶ δὲν μούλεγε πιά τίποτε, καὶ ἔτσι ἔζησα σχετικῶς ἡσυχῇ. Ὑστερα ἀπὸ ἔξη χρόνους δουλείας, ὁ ἀφέντης μου, γιὰ νὰ μὲ ἀνταμείψῃ γιὰ τὴν ὑπηρεσίαν ποῦ τοῦ ἔαμα ὅταν εἶχε ἀρρωστήσει, μοῦ ἔδωκε τὴν ἐλευθερίαν μου καὶ μὲ πέντε γρόσια μ' ἔα Σλαβὸ ἀπὸ τὸ Ἀντίβαρι, Γιολβὶνη Ζιγὸρα Μ' αὐτὸν ἔζησα εἰκοσι πέντε χρόνους, ἀπόκτησα τρεῖς παιδιά, δυὸ ἄρσενικα καὶ ἓνα θηλυκὸ, ποῦ μοῦ ζοῦνε ἀκόμα. Εἶνε τώρα τριάντα χρόνους ποῦ εἶμαι χίλια καὶ ἓξ μαζὺ μὲ τὸ μικρότερό γυιὸ μου.

Πολλὰς φορές ἐζήτησα νὰ μάθω τὰ ἀπέναντι οἱ συγγενεῖς μου. Δυστυχῶς ὁμως, ὡς σήμερ, δὲν ἔμαθα τίποτε.

Αὐτὰ διηγήθη γιὰ τὴ τραγικὴν περικοπὴν τῆς ἡ ἀτυχῆς γερὰ Μεσολογγίτισσας, ἡ ὅποια πέθανε χωρὶς νὰ μάθῃ τὰ ἀπέναντι οἱ γονεῖς τῆς καὶ ἰδῶς ἡ ἀδελφὴ τῆς Γρανταφωλλιά καὶ Μαρία καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς Γεώργιος τὸν ὁποῖο ὁ Κίτρος Γραβέλλας ἀποκαλοῦσε γιὰ τὴν παληκαριὰ του «Πεπερίγκο».

Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ